

شناسه	قانون - مقررات - رویه اجرایی	تاریخ تهیه گزارش	۱۴۰۴/۰۷/۱۵
عنوان موضوع	بررسی راهکارهای اجرایی جهت رفع مشکل عدم تحویل کالاهای ترخیص شده از گمرک به دلیل عدم تخصیص ارز توسط بانک‌های عامل		
مرجع طرح موضوع	انجمن کارگزاران گمرکی استان		
شرح موضوع	در جهان امروز که اقتصاد کشورها به شدت به تعاملات تجاری و مبادلات بین‌المللی وابسته شده‌اند، نقش گمرک به عنوان شاهرگ حیاتی تجارت در ساماندهی ورود و خروج کالاها، بیش از هر زمان دیگری برجسته شده است. کارآمدی و سلامت عملکرد گمرکات، نه تنها ضامن تسهیل و تسریع فرآیندهای تجاری است، بلکه پشتیبان اصلی زنجیره تأمین و استمرار تولید به شمار می‌آید و هرگونه اختلال یا کندی در این مسیر، نه تنها هزینه‌های سنگین انبارداری و نگهداری را به فعالان اقتصادی و تولیدکنندگان تحمیل می‌کند، بلکه با ایجاد وقفه در زنجیره تأمین، به افزایش هزینه‌های تولید و در نهایت افزایش قیمت تمام شده محصولات منجر می‌شود. این افزایش هزینه‌ها، به طور مستقیم توان رقابتی تولیدات داخلی را در بازارهای داخلی و خارجی کاهش داده و فشار مضاعفی را بر مصرف‌کنندگان وارد می‌سازد. از زاویه‌ای دیگر، تجربه تلخ انفجار بندر شهید رجایی، ابعاد فاجعه آمیز معضل انباشت بی‌ضابطه کالاها در گمرکات کشور را نمایان ساخت و ضرورت بازنگری و اصلاح جدی در روندهای جاری را بیش از پیش آشکار نمود. به عنوان مثال دیگر، آیین نامه اجرایی قانون امور گمرکی، با توجه به گذشت بیش از ۱۲ سال از تصویب و ابلاغ اگرچه در برخی از سال‌ها به صورت جزئی و موردی اصلاح شده است، لیکن آیین نامه فعلی پاسخگوی نیازهای روز و شرایط پیچیده اقتصادی کشور نیست و خلأهای مقرراتی و شیوه اجرای برخی از مواد آن موجب بروز مشکلات و تأخیرهای غیرضروری در روند ترخیص کالاها شده است. همچنین، تحولات گسترده در عرصه تجارت خارجی و پیشرفت فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، بازنگری و اصلاح آیین نامه را ضروری و اجتناب ناپذیر ساخته است. بنابراین ضروری است آیین نامه فعلی مورد بازنگری و به روزرسانی قرار گیرد تا امکان بهره‌گیری کامل از سامانه‌ها و فناوری‌های نوین داده‌پردازی و تبادل الکترونیکی اسناد در فرآیندهای گمرکی فراهم شود. در چند سال اخیر بر اساس اظهارات فعالان اقتصادی، چالش تأخیر در فرآیند تخصیص و تأمین ارز یکی از اصلی ترین دلایل افزایش رسوب کالا در گمرکات کشور عنوان شده است. در فرآیند واردات مشاهده می‌شود، مراحل مربوط به «ثبت سفارش»، «تخصیص ارز»، «تأمین ارز» و «تشریفات گمرکی» مستعد تأخیر و توقف هستند و به عنوان گلوگاهی برای انباشت کالا در گمرکات کشور عمل می‌کنند. رسوب کالا در گمرکات، یک مسئله چندوجهی است که به دلایل مختلفی رخ می‌دهد. در یک نگاه کلی می‌توان گفت که عدم انسجام نهادی و فرآیندی در حوزه تجارت عامل اصلی انباشت کالاها در بندر کشور محسوب می‌شود. از یک سو، تعدد نهادهای دخیل در حوزه تجارت و نبود هماهنگی میان آن‌ها از عدم انسجام نهادی در فرآیند تجارت حکایت می‌کند. تنها گمرک مسئول شکل‌گیری وضعیت فعلی نیست؛ بلکه در این مسیر، مجموعه‌ای از نهادهای مختلف از جمله وزارت صنعت، معدن و تجارت، بانک مرکزی و دیگر دستگاه‌ها دخیل می‌باشند. پراکندگی وظایف و تداخل اختیارات میان این نهادها باعث پیچیدگی و کندی روند تجارت خارجی شده است. ریشه اصلی این مسائل و چالش‌های جدید نیز به "کمبود منابع ارزی و مشکل تأمین و تخصیص ارز برای واردات" و "تغییرات مکرر در سیاست‌های تجاری و ارزی" باز می‌گردد. لازم به ذکر است در این شرایط نابسامان ارزی رخ داده، اگرچه گمرک سعی بر تسهیل فرآیندهای تجاری داشته و واردکنندگان نیز مطابق با اصول گمرک به واردات اقدام کرده‌اند، اما وضع مقررات متعدد در حوزه تجارت و ارز و تغییرات مکرر در قوانین و مقررات این حوزه علاوه بر آنکه		

منجر به مداخله بانک مرکزی و دیگر دستگاه‌ها در حوزه مقررات‌گذاری تجارت شده است، اجرای تشریفات گمرکی را برای گمرکات کشور بسیار دشوار و زمان‌بر ساخت ساخته است و به رسوب کالا در بنادر و گمرکات کشور شدت بخشیده است.

تأخیر در تخصیص و تأمین ارز در برخی از موارد باعث منقضی شدن اعتبار ثبت سفارش می‌شود و با توجه به آنکه اظهار کالا با مجوز باطل و منقضی در حکم قاچاق است، لذا فعالان اقتصادی ملزم به تمدید ثبت سفارش می‌باشند، اخلاف در فرآیند تمدید ثبت سفارش و یا ممانعت دستگاه‌های مربوطه از تمدید ثبت سفارش خود یک عامل رسوب کالا محسوب می‌شود.

بر اساس ماده ۸ قانون مقررات صادرات و واردات^۱، اقدام به واردات کالا، مستلزم اخذ ثبت سفارش از وزارت صنعت، معدن و تجارت است و ثبت سفارش برای ورود و ترخیص کالا کفایت می‌کند. اما به استناد تبصره ۳ الحاقی به ماده ۷ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، مصوب ۱۴۰۰/۱۱/۱۰، به‌منظور مقابله با قاچاق ارز و مدیریت منابع و مصارف ارزی جز در مواردی که به تشخیص شورای امنیت کشور یا شورای عالی امنیت ملی ضرورت یا مصالح کشور اقتضاء نماید، واردات کالا مستلزم اظهار منشأ ارز پس از ثبت سفارش و قبل از ترخیص است. لذا گواهی ثبت سفارش تا پیش از دریافت شناسه رهگیری موضوع این تبصره قابل استناد جهت ترخیص در گمرکات کشور نیست. در نتیجه، کالاهایی که با دریافت ثبت سفارش طی سنوات گذشته اجازه ورود به کشور را داشتند، اکنون برای ترخیص نیازمند اعلام منشأ ارز و دریافت شناسه رهگیری ارزی هستند که فرآیند زمان‌بر دریافت شناسه رهگیری ارزی منجر به انباشت و رسوب کالا در گمرکات کشور شده است. شایان ذکر است به‌واسطه این الزام قانونی کالاهایی که در گروه کالایی ۲۶ قرار دارند و فاقد تخصیص ارز هستند و یا کالاهایی که به‌صورت درصدی ترخیص شده‌اند، اما بخشی از آن به‌منظور تضمین دریافت شناسه رهگیری ارزی در گمرکات کشور بلوکه شده‌اند، تا زمان تکمیل فرآیند دریافت شناسه رهگیری ارزی و اعلام منشأ ارز، امکان ترخیص از اماکن گمرکی را ندارند و در انبارهای گمرک باقی خواهند ماند.

پیامدهای رسوب کالا در گمرکات کشور:

- تحمیل هزینه‌های پیش‌بینی نشده به تجار
- اختلال در زنجیره تأمین و تولید
- کاهش اعتبار تجار و توان برنامه‌ریزی تجاری
- مشکلات لجستیکی و ایمنی انبارداری
- کاهش رقابت‌پذیری اقتصاد ملی در بازارهای جهانی
- تقویت تجارت غیررسمی و قاچاق کالا

^۱ ماده ۸ قانون مقررات صادرات و واردات - اصلاحی ۱۳۹۰/۰۴/۰۸ - واردکنندگان کالاهای مختلف اعم از دولتی و غیر دولتی جهت اخذ مجوز ورود و ثبت سفارش باید منحصرأ به وزارت صنعت، معدن و تجارت مراجعه نمایند.

تبصره ۱ - موافقت با ورود کالا، مجوز ترخیص نیز تلقی شده و نیازی به اخذ مجوز جداگانه نیست.

^۲ تبصره ۳(الحاقی ۱۱، ۱۰، ۱۴۰۰) - به منظور مقابله با قاچاق ارز و مدیریت منابع و مصارف ارزی جز در مواردی که به تشخیص شورای امنیت کشور یا شورای عالی امنیت ملی ضرورت یا مصالح کشور اقتضاء نماید، کلیه واردکنندگان کالا موظفند منشأ ارز کالای وارداتی خود را پس از ثبت سفارش و قبل از ترخیص، در سامانه موضوع بند «الف» ماده (۶) این قانون اظهار نمایند. بانک مرکزی موظف است پس از دریافت اطلاعات منشأ ارز، بلافاصله و در خصوص کالاهای سریع الفساد، سریع الاشتعال یا مورد نیاز فوری حداکثر ظرف بیست و چهار ساعت نسبت به بررسی آن اقدام نموده و در صورت صحت اطلاعات ابرازی، شناسه رهگیری معتبر به اطلاعات مذکور اختصاص دهد. مجوز ثبت سفارش تا قبل از دریافت شناسه رهگیری موضوع این تبصره قابل استناد جهت ترخیص در گمرک نیست. حکم این ماده مانع از اجرای مقررات ماده (۴۲) قانون امور گمرکی نیست.

رئوس ایرادات و مشکلات: ۱. تعدد نهادهای تصمیم‌گیر در تجارت خارجی و نبود هماهنگی میان آن‌ها؛ عامل اصلی بی‌انسجامی نهادی، تداخل وظایف، و کندی در روند اجرایی تجارت کشور ۲. اختلال در تخصیص ارز پس از ترخیص کالا؛ عامل رسوب کالا در گمرک، افزایش هزینه‌های دمو راژ و انبارداری، کاهش سرمایه در گردش و بروز مخاطراتی چون آتش‌سوزی. ۳. ریشه اصلی این مسائل و چالش‌های جدید نیز به "کمبود منابع ارزی و مشکل تأمین و تخصیص ارز برای واردات" و "تغییرات مکرر در سیاست‌های تجاری و ارزی" باز می‌گردد. ۴. وضع مقررات متعدد در حوزه تجارت و ارز و تغییرات مکرر در قوانین و مقررات این حوزه علاوه بر آنکه منجر به مداخله بانک مرکزی و دیگر دستگاه‌ها در حوزه مقررات‌گذاری تجارت شده است، اجرای تشریفات گمرکی را برای گمرکات کشور بسیار دشوار و زمان‌بر ساخت ساخته است و به رسوب کالا در بنادر و گمرکات کشور شدت بخشیده است. ۵. تبعیض در تخصیص معافیت تعرفه‌ای بین واردات واحدهای تولیدی و بازرگانی برای کالای مشابه. ۶. آیت «بهینه ارزی» در فرآیند ثبت سفارش، موجب اختلال در تخصیص صحیح ارز شده و در مورد کالاهای شیمیایی با عمر مفید محدود، نیازمند بازنگری و تدبیر فوری است. ۷. گره خوردن سیاست‌ها و فرآیندهای تجاری به قانون مبارز با قاچاق کالا و ارز و دستورالعمل‌های سختگیرانه ارزی ۸. اختلال در تمدید پروانه کارگزاران گمرکی به دلیل قطع ارتباط سامانه جامع تجارت با سامانه گمرک	ایرادات و مشکلات مطروحه
جلسه کارگروه شورای گفتگوی دولت و بخش استان، مورخ ۱۴۰۴/۰۷/۱۴، با حضور نمایندگانی از معاونت هماهنگی امور اقتصادی استانداری، اداره کل صنعت، معدن و تجارت استان، کمیسیون هماهنگی بانکهای استان، نظارت گمرکات استان و اداره کل گمرک تبریز، گمرک منطقه ویژه اقتصادی سهران، شرکت انبارهای عمومی و خدمات گمرکی منطقه ویژه اقتصادی سهران، انجمن کارگزاران گمرکی استان، انجمن اپکس استان، شرکت کیان پویا سدید، شرکت آرتا رخ تابش ارس، شرکت صنعت یاران تبریز، شرکت بازرگانی اشرافی و مرکز حقوقی اتاق بازرگانی تبریز در محل اتاق بازرگانی تبریز برگزار شد. شالاه طاهری؛ سرپرست دبیرخانه شورای گفتگو: در چند سال اخیر بر اساس اظهارات فعالان اقتصادی، چالش تأخیر در فرآیند تأمین و تخصیص ارز یکی از اصلی‌ترین دلایل افزایش رسوب کالا در گمرکات کشور عنوان شده است. اگرچه گمرک سعی بر تسهیل فرآیندهای تجاری داشته و واردکنندگان نیز مطابق با اصول گمرک به واردات اقدام کرده‌اند، اما وضع مقررات متعدد در حوزه تجارت و ارز و تغییرات مکرر در قوانین و مقررات، منجر به مداخله بانک مرکزی و دیگر دستگاه‌ها در حوزه مقررات‌گذاری تجارت شده است و اجرای تشریفات گمرکی را برای گمرکات کشور بسیار دشوار و زمان‌بر ساخته است و به رسوب کالا در بنادر و گمرکات کشور شدت بخشیده است. در کل، اصلی‌ترین مشکلی که در مورد رسوب کالا در گمرک وجود دارد و واردکنندگان معترض آن هستند، "کمبود منابع ارزی و مشکل تأمین و تخصیص ارز برای واردات" است که باعث بوجود آمدن مشکلات بسیاری شده است. این موضوع در اتاق ایران نیز طرح شده و در حال پیگیری است. این موضوع استانی نیست و باید در سطح ملی طرح شده و پیگیری شود.	جمع‌بندی جلسه کارگروه تخصصی (کارشناسی) به تاریخ ۱۴۰۴/۰۷/۱۴

رضا کامی؛ رئیس انجمن کارگزاران گمرکی استان: مسئولان ذی ربط از تمامی مشکلات موجود در حوزه تجارت خارجی آگاه هستند. کشور ترکیه در زمره پنج شریک نخست تجاری ایران قرار دارد و نخستین واکنش را نیز از سوی این کشور شاهد بودیم. ضروری است که مقامات و دولت اجازه دهند بخش خصوصی ارزش مورد نیاز خود را به صورت مستقل تأمین نماید. پیشنهاد بنده برای رفع این مشکلات، آزادسازی تجارت و واگذاری آن به بخش خصوصی است. بخش خصوصی قادر است در فرآیند واردات و صادرات، ارزش مورد نیاز خود را تأمین کند. در جریان جنگ ۱۲ روزه، بخش خصوصی تا حدی توانست فعالیت‌های خود را ادامه دهد. به اعتقاد بنده، ۹۰ درصد مشکلات موجود در گمرک، خارج از چارچوب مقررات گمرکی است. تأکید بنده بر آزادسازی سیاست‌های ارزی به منظور رفع این مشکلات است.

متأسفانه مشکل، ساختاری است. نباید بخش بازرگانی و صنایع ادغام می شد. در بحث کارشناسی، کارشناس برای صاحب کالا ناشناس است ولی صاحب کالا برای کارشناس کاملاً مشخص است. این بزرگترین نقیصه است. یعنی اگر کارشناس برای صاحب کالا ناشناس است باید صاحب کالا نیز برای کارشناس ناشناس باشد.

محمد امیر میران؛ عضو هیئت مدیره انجمن کارگزاران گمرکی استان: ما نیز با موضوع آزادسازی ارزش موافق هستیم. در بسیاری موارد، کالاها به دلیل عدم تخصیص ارزش در گمرک باقی مانده و در نهایت متروکه می شوند. اغلب، به علت عدم تخصیص ارزش از سوی بانک مرکزی، کالاها به مدت چهار ماه در گمرک مانده و بلوکه می شوند. از سوی دیگر، گمرک برای برخی کالاها و تعرفه‌ها مجوز ترخیص ۹۰ درصد را صادر کرده است که بهتر است این مجوز شامل تمامی تعرفه‌ها شود. به عنوان نمونه، یکی از واحدهای تولیدی اقدام به واردات ژنراتور جهت تأمین برق واحد خود کرده است، اما متأسفانه این کالا مشمول تخصیص ارزش نشده است.

طبق تبصره (۱) ماده (۴۵) قانون امور گمرکی^۳: "در مواردی که به تشخیص گمرک، مقررات یا دستورهای دولتی به طور ناهق مانع از ترخیص کالا می شوند، صاحب کالا از پرداخت هزینه انبارداری معاف خواهد بود و مراتب نیز به مرجع مسئول تحویل گیرنده کالا اعلام می شود." ولی به این موضوع عمل نمی شود. در برخی موارد، هزینه‌های انبارداری و بیمه از هزینه‌های حقوق ورودی نیز فراتر می رود که این امر منجر به افزایش قیمت‌ها و تورم در جامعه می شود. پیشنهاد بنده این است که از گمرک ایران درخواست شود مجوز ترخیص ۹۰ درصدی برای تمامی تعرفه‌ها صادر گردد. همچنین لازم است این موضوع از طریق شورای گفت‌وگوی مرکز پیگیری شود تا اقدامات لازم در این خصوص صورت پذیرد. رسوب کالا در گمرک مخاطراتی از جمله آتش‌سوزی را نیز به همراه دارد؛ خسارات ناشی از آتش‌سوزی بندرعباس نمونه‌ای از این مخاطرات است که جبران آن به این زودی‌ها امکان‌پذیر نخواهد بود.

^۳ ماده (۴۵) قانون امور گمرکی - در مواردی که بین گمرک و اظهارکننده جز در موارد مجاز، مشروط یا ممنوع بودن کالا اختلاف حاصل شود و ترخیص کالا براساس نظر گمرک مستلزم پرداخت مبلغی بیش از آنچه اظهار شده است گردد، اظهارکننده می تواند حقوق ورودی را براساس اظهار خود، نقدی و به طور قطع پرداخت و تفاوت و جریمه احتمالی را به صورت سپرده نقدی یا ضمانتنامه بانکی تودیع و کالا را ترخیص کند. تبصره ۱- در مواردی که صاحب کالا به انتظار اعلام نظر قطعی گمرک از ترخیص کالا خودداری کند، در صورتی که نظر قطعی گمرک مؤید پرداخت مبلغی بیش از اظهار صاحب کالا نباشد، کالا از تاریخ اظهار تا تاریخ اعلام نظر قطعی و نهایی گمرک به صاحب کالا، از پرداخت انبارداری معاف است. برای مدتی که با تشخیص گمرک، مقررات یا دستورهای دولتی به ناهق مانع از ترخیص کالا می شود صاحب کالا از پرداخت هزینه انبارداری معاف است و مراتب نیز به مرجع مسئول تحویل گیرنده کالا اعلام می شود.

سید جواد ناعمی؛ مدیر عامل شرکت صنعت یاران تبریز: فرمایشات جناب آقای کامی در خصوص دوران جنگ ۱۲ روزه کاملاً صحیح و قابل تأمل است. متأسفانه، آنچه موجب پیچیدگی و اختلال در روند امور شده، دخالت‌های متعدد، مکرر و موازی از سوی دولت و نهادهای مختلف بوده است.

از اتاق بازرگانی انتظار می‌رود حمایت بیشتری از بازرگانان داشته باشد. بازرگان تأمین‌کننده سرمایه در گردش تولیدکننده است و نقش مهمی در تقویت واحدهای کوچک ایفا می‌کند. نگاه گمرک به مقوله تولید، غیر بازرگانی است. به عنوان مثال، در شرایطی که تعرفه مشابهی وجود دارد، گمرک اعلام می‌کند چون واحد تولیدی اقدام به واردات کرده، مشمول پرداخت ۹۰ درصدی خواهد شد؛ اما اگر واحد بازرگانی همان کالا را برای تأمین مواد اولیه تولیدکنندگان کوچک وارد کند، این امتیاز را تخصیص نمی‌دهند.

اخیراً در فرآیند ثبت سفارش، آیتمی تحت عنوان «بهینه ارزی» اضافه شده که متأسفانه روشی نادرست در تخصیص ارز به شمار می‌رود. همچنین برخی کالاهای شیمیایی دارای شلف لایف (عمر مفید) یک‌ساله هستند که لازم است در این خصوص نیز توجه و تدبیر ویژه‌ای صورت گیرد.

در رابطه با موضوع کوتاه نیز با مشکلاتی مواجه هستیم. بسیاری از صنعتگران و تولیدکنندگان با وجود بدهی‌های معوقه، ناگزیر به ادامه چرخه تولید هستند. ضروری است دولت اجازه دهد واردات بر اساس اعتبار فعالان اقتصادی برای خطوط تولید انجام شود.

در هیچ‌کجای دنیا به اندازه کشور ما، تعدد مقررات و تعدد کارت بازرگانی وجود ندارد. دولت باید نسبت به حذف مقررات زائد اقدام کند. هرچه شفاف‌سازی و ساده‌سازی بیشتری صورت گیرد، روند امور تسهیل خواهد شد. تأکید بنده بر ضرورت ساده‌سازی مقررات و سالم‌سازی فضای اداری، تجاری و صنعتی کشور است. تا زمانی که این نگرش‌ها اصلاح نشوند، اقدامات انجام‌شده نتیجه‌بخش نخواهد بود.

مهدی خدادادی؛ دبیر انجمن اپکس استان: برخی کالاها وجود دارند که امکان تفکیک در بحث مجوز ۹۰ درصد برای آن‌ها فراهم نیست و این موضوع موجب بروز مشکلات جدی در فرآیند ترخیص می‌شود. در صورت تأخیر در ترخیص، بار مالی سنگینی را به فعالان اقتصادی تحمیل می‌کند. به عنوان نمونه، هزینه اجاره کانتینر روزانه بالغ بر ۲۰ دلار است.

موضوع مهم دیگری که مطرح است، بحث «بهینه ارزی» است که در حوزه اختیارات بانک مرکزی قرار دارد. ما از دولت درخواست ارز نداریم؛ بلکه خواهان آن هستیم که اجازه واردات در مقابل صادرات خود به فعالان اقتصادی داده شود. متأسفانه این امکان در حال حاضر فراهم نیست.

روایی که در دوران جنگ ۱۲ روزه اجرا شد، بدون ایجاد هیچ‌گونه مشکلی، به‌خوبی پاسخ‌گوی نیازهای تجاری کشور بود و قابلیت ادامه دارد. فاصله نرخ ارز از زمانی شکل گرفت که واردات در مقابل صادرات خود و غیر، متوقف شد. تنها با فعال‌سازی مجدد این آیتم، می‌توان اختلاف نرخ ارز را کاهش داد و ثبات بیشتری در بازار ایجاد کرد.

علی اشرافی؛ مدیر عامل بازرگانی اشرافی: اصلی ترین مشکل ما در حال حاضر با وزارت صنعت، معدن و تجارت و همچنین بانک مرکزی است. در گمرک، مسئولان به خوبی از بحران ها و کمبودهای موجود آگاه هستند. متأسفانه مدیران اداره کل صنعت، معدن و تجارت استان نیز اطلاعی از زمان، نحوه و شرایط افزایش سهمیه های کارت های بازرگانی ندارند.

طولانی شدن فرآیند تخصیص ارز موجب شده است اعتباراتی که طی سالیان متمادی در خارج از کشور کسب کرده ایم، از بین برود. تفکیک میان واحدهای تولیدی و شرکت های بازرگانی نیز مشکلاتی را برای ما ایجاد کرده است. در دو سال اخیر، تمرکز ما نه بر تجارت و سود، بلکه بر حفظ چرخه تأمین و تولید بوده است.

یکی دیگر از مشکلات اساسی، محدودیت در سهمیه های کارت های بازرگانی است. با توجه به اینکه واحدهای تولیدی معمولاً مجموعه های محدودی را پوشش می دهند، اما برخی شرکت های بازرگانی تأمین کننده کالاهای مورد نیاز تعداد بسیار زیادی از کارخانه ها هستند (حتی تا ۵۰۰ واحد تولیدی)، شایسته است در سیاست گذاری ها تفاوت معناداری میان این دو گروه قائل نشوند.

تأکید ما بر این است که نگاه سیاست گذاران باید واقع گرایانه تر و متناسب با نقش و عملکرد واقعی شرکت های بازرگانی در زنجیره تأمین باشد تا بتوان از ظرفیت های موجود به درستی بهره برداری کرد.

علی موسوی شجاعی؛ مدیر عامل شرکت آرتا رخ تابش ارس: با توجه به اینکه در هر سه حوزه واحد تولیدی، واحد بازرگانی و حوزه ترخیص فعالیت دارم، با مشکلات هر سه قشر آشنایی دارم. بحث ۹۰ درصد به نفع واحدهای تولیدی است ولی برای بازرگانان بحث متفاوت است، به دلیل اینکه نرخ ارز تخصیص یافته مشخص نیست نمی توانیم قیمت فروش کالای خود را تعیین کنیم. در اولویت باید تحریم های داخلی را حل کنیم. درمورد بهینه سازی و تخصیص ارز، باید بصورت سیستمی باشد تا دخالت فردی حذف شده و تاجر نیز از زمان تخصیص ارز خود مطلع باشد تا براساس آن برنامه ریزی کند.

ناصر امامی فرد؛ مشاور حقوقی اتاق تبریز: پس از انجام تشریفات گمرکی و صدور مجوز ترخیص، به دلیل اختلال در فرآیند تخصیص ارز، امکان تحویل کالا به بارکننده فراهم نمی شود. این مسئله منجر به تحمیل هزینه های دمو راژ و انبارداری، استهلاك کالا، افزایش قیمت تمام شده و کاهش سرمایه در گردش فعالان اقتصادی می گردد.

برای مثال در ماده ۲ قانون بهبود کسب و کار میگوید: دولت مکلف است در مراحل بررسی موضوعات مربوط به محیط کسب و کار برای اصلاح و تدوین مقررات و آیین نامه ها، نظر کتبی اتاقها و آن دسته از تشکلهای ذی ربطی که عضو اتاقها نیستند، اعم از کارفرمایی و کارگری را درخواست و بررسی کند و هرگاه لازم دید آنان را به جلسات تصمیم گیری دعوت نماید. (متأسفانه مطالبه گری لازم را انجام نمی دهیم).

همچنین، طبق بند (الف) ماده (۱۱) قانون بهبود کسب و کار: پیشنهاد اصلاح، حذف یا وضع مقررات اعم از آیین نامه، بخشنامه، دستورالعمل، شیوه نامه یا رویه اجرایی در جهت بهبود محیط کسب و کار در ایران به مسوولان مربوطه بر اساس گزارش تهیه شده از سوی دبیرخانه این شورا.

در حال حاضر، سازمان‌های مرتبط از جمله وزارت صمت، بانک مرکزی و گمرک، هر یک نگاه متفاوتی به موضوع دارند. تا زمانی که این نهادها دارای سامانه‌ها و دستورالعمل‌های مشترک نباشند، مشکلات موجود ادامه خواهد داشت. اصولاً باید میان بحث تعهد ارزی و بحث تحویل کالا تفکیک قائل شد.

در این راستا، پیشنهادهای اجرایی زیر قابل طرح است:

- تنظیم دستورالعمل مشترک توسط گمرک با همکاری وزارت صمت و بانک مرکزی، به گونه‌ای که در صورت عدم تخصیص ارز در بازه زمانی مشخص، کالا به صورت امانی یا در قبال وثیقه (مانند ضمانت‌نامه بانکی) در اختیار صاحب کالا قرار گیرد.

- اخذ دستور موقت از دیوان عدالت اداری جهت الزام بانک‌ها به تعیین بازه زمانی مشخص و کتبی برای تخصیص ارز، یا صدور مجوز برای گمرک تا در صورت تأخیر بیش از ۳۰ روز، با تعهد محضری یا وثیقه، کالا را تحویل دهد.

- ایجاد دسترسی وزارت صمت به سامانه جامع تجارت، سامانه گمرک و بانک مرکزی، به منظور نظارت و اطلاع از فرآیند تخصیص ارز و رفع تعهدات ارزی.

اجرای این موارد منجر به کاهش رسوب کالا در گمرک، کاهش هزینه‌های انبارداری و دموراژ، تسهیل واردات مواد اولیه تولید و در نهایت ایجاد شفافیت و هماهنگی میان نهادهای ذی‌ربط خواهد شد. امید است با استمرار تلاش‌ها و پیگیری‌های مؤثر، این مشکلات به صورت ریشه‌ای مرتفع گردد.

باباپور؛ نماینده حوزه نظارت گمرک استان: آقای نامدار موضوع «ترخیص کالا بدون لحاظ کد ساتا» را با جدیت پیگیری کردند. با وجود آنکه آگاه بودیم حل این موارد از طریق مصوبه ستاد تسهیل فاقد مبنای قانونی است، اما در خصوص اخذ مجوز از گمرک ایران، مکاتباتی با گمرک انجام دادیم تا بتوانیم چند ماه موضوع «ترخیص کالا بدون لحاظ کد ساتا» را ادامه دهیم. از آنجا که گمرک مجری است، باید کسب اجازه صورت گیرد. گمرک نیز موضوع را به واحد حقوقی ارجاع داد و از سوی واحد حقوقی، به دلیل فقدان مبنای قانونی، درخواست رد شد.

در گمرک درخواست‌های متعددی از باب تفویض اختیار داشتیم تا بتوان برخی موارد را به صورت استانی مدیریت کرد. از جمله موضوع تمدید مواد ۵۰ و ۵۱ که پیشنهاد شد به استان‌ها تفویض اختیار شود (بحث ورود موقت). همچنین موضوع ارزش پایه صادراتی مطرح است که رقم آن بالا بوده و به‌ویژه در حوزه اوراسیا که تجارت آزاد آغاز شده، نیازمند بازنگری است. پیشنهاد می‌شود حداقل در خصوص کالاهایی که تخصص استان ما محسوب می‌شوند—چه از نظر تولید و چه از نظر صادرات—بررسی و تعیین ارزش صادراتی به استان تفویض شود.

یکی دیگر از موضوعات، مجوز ۹۰ درصدی است که پیشنهاد می‌شود به ادارات صمت و گمرکات استان تفویض اختیار شود. در خصوص ماده ۴۵، اختلاف میان گمرک و صاحب کالا، موضوعی تحت عنوان «تخصیص ارز» تعریف نشده است. منشأ این اختلاف چیست؟ در قانون امور گمرکی، تنها اختلاف ارزش به عنوان عامل رسوب کالا شناخته می‌شود. در

بحث تخصیص ارز، رسوب کالا نمی تواند مطرح باشد. در حوزه ارزی، تنها موضوع صاحب کالا مطرح است. در قانون امور گمرکی، چیزی به نام تخصیص ارز وجود ندارد و نباید به عنوان عامل رسوب کالا در گمرک تلقی شود.

از سوی دیگر، تعهد بانک مرکزی به صاحب کالا مطرح است، نه تعهد صاحب کالا به بانک مرکزی؛ بنابراین نمی توان کالا را بلوکه کرد. سیاستگذاریم که ما را در جریان مشکلات قرار می دهد تا بتوانیم در حد توان خود پیگیری های لازم را انجام دهیم.

رضا نابی؛ مسئول درب خروج شرکت انبارهای عمومی: طبق آماری که امروز دریافت کردم، حدود ۴۶ هزار تن معادل ۲ هزار کامیون رسوب کالا در گمرک داریم. علت را بررسی می کردم که ببینم چرا این کالا ها مانده اند متأسفانه اصلی ترین مورد، کد رهگیری بانک است که مصوبه شورای امنیت ملی به دلیل تحریم ها است. قبلا این کد در سامانه گمرک وجود نداشت و اخیرا افزوده شده است. در کل دنیا کد رهگیری بانک وجود ندارد. از اولین این کد رهگیری نبود بعد ها به سامانه گمرک اضافه کردند. مانند مجوز های صادرات و واردات شده است. به این علت گمرک ایران ۳ هزار کالای ۹۰ درصد انتخاب کرده اند به تعداد حدودا سه هزار و ششصد قلم همچنین این کالا ها، کالا های ضروری هستند و کالا های مواد اولیه می باشند. ۲۵ قلم کالای اساسی انتخاب کرده اند و از این مقدار ما ۱۰۰ درصد را بدون کد رهگیری ترخیص می کنیم. ولی ۹۰ درصد کالا های ضروری و مواد اولیه را ترخیص می کنیم. این تعرفه بین واحد تولیدی و غیر تولیدی فرق ندارد و ۳۶۰۰ قلم در هر اظهارنامه ای باشد ترخیص می شود. پیشنهاد من این است که اگر می خواهیم مشکل را در کد رهگیری حل کنیم فراخوانی داده شود یا تعرفه و طرحی گفته شود. و این موضوع به شورای گفتگو یا کارگروه رفع موانع تولید آمده یا به تهران رود و این از طریق وزارت صمت پیشنهاد شود و در هیات دولت مصوب شود. از نظر من نتیجه گیری از این روش، بهتر خواهد بود. ماندن جنس در گمرک مخصوصا سهلان دردسر بزرگی است. در زمان جنگ با هماهنگی آقای یوسف زاده و آقای روحی، گمرک سهلان تنها گمرکی در سراسر کشور بود که پیشنهاد داد و مصوبه کردیم بدون کد رهگیری کالا های ضروری، اساسی، ماشین آلات و... را ترخیص کردیم و حدود ۱۵ هزار تن کالا ترخیص کردیم. آقای آذربید در این خصوص همکاری زیادی داشتند. رئیس کل گمرک ایران بخشنامه ۳۱۱۱۳ را ابلاغ کردند در خصوص ترخیص بحث ۹۰ درصد، همچنین ترخیص ۱۰ درصد مابقی در صورت ارائه تضمین. در مورد توقف کالا ها مشکل تنها کد رهگیری نیست. در مسئله بانکی کد رهگیری ما در دو مرحله به مشکل برخورد می کنیم در مرحله اول اجازه اظهار نمیدهد (می گویند تخصیص ارز نیست.) و در مرحله دوم که تخصیص وجود دارد و اجازه اظهار وجود دارد، در آخر کد ساتا خواسته و جنس را نگه میدارد. حداقل اجازه اظهار در مرحله اول داده شود. دومین مشکل بزرگ ما در رسوب کالا، مجوز ها است. مجوز ها باید تاریخ گذاری شوند. مثلا یک مجوز طی ۴۸ ساعت باید پاسخ داده شود در غیر این صورت به معنی مثبت است. مشکل سوم مربوط صندوق است که بعضی شرکت ها پول را پرداخت نمی کنند و از مزایای موجود در گمرک برای ترخیص نیز استفاده نمی کنند. مرحله آخر که مرحله ارزیابی کارشناسی است که در این مرحله متوقف میشود. چون این موضوع از چند سال پیش بصورت مجازی انجام می شود، با توافق آقای آذربید با آقای فرجپور، در صورتیکه اظهارنامه در کار تابل کارشناسی که در شهر دیگری مستقر است قرار گیرد، در صورت عدم پاسخگویی کارشناس، آقای فرجپور پیگیر موضوع باشند و در صورت نیاز به کارشناس گمرک

سهلان ارجاع دهد. ما خودمان باعث ایجاد این مسائل و رانت ها شده ایم. ضرورت دارد محدودیت های مرتبط با انتقال ارز برطرف شود. به بازرگانان نیز اطلاع داده ایم که که کالاها را برای واحدهای تولیدی خریداری کردند اگر با همان واحد تولیدی قرارداد داشته باشند می توانند از طریق کارگروه تسهیل این موضوع را حل کند. خدمات کارگروه تسهیل در صورتی است که قرارداد داشته باشند. این موضوع که بدون انتقال ارز فقط برای شرکت های خارجی در نظر گرفته شده است صحیح نیست و بحث بدون انتقال ارز باید برای همه آزاد باشد تا واحد ها بتوانند با ارز خود کالاهای مورد نیاز را وارد کنند.

بعضی کالاها مثل ماشین آلات جزو ۹۰ درصد نیستند. برخی کالاها نیز قابل تفکیک نیستند. طبق یکی از بخشنامه های موجود ابتدا باید ثبت سفارش صورت می گرفت سپس کالا وارد شود در غیر این صورت با مشکلاتی مواجه می شدند حتی بحث قاچاق کالا نیز مطرح بود. این بخشنامه اخیراً لغو شده است و اجازه واردات کالا قبل از ثبت سفارش داده شده است یعنی محدودیت زمانی که وجود داشت حذف شده است.

در کل، امکان اینکه کالا بدون تخصیص ارز و کد رهگیری تحویل داده شود وجود ندارد.

جواد بحری پور، معاون ارزی امور شعب بانک ملی استان: واگذاری کوتاه، پس از چند ماه توقف، مجدداً آزاد شده است و دستورالعمل مربوطه نیز در دست تهیه و بررسی می باشد. این واگذاری بدون تبادل ارز انجام می شود و شامل مواردی نظیر واگذاری کوتاه، لاشه فروشی یا استفاده از صادرات دیگران است. با این حال، بخشنامه مربوطه دارای ابهامات زیادی بوده و همچنان در رفت و برگشت و در حال اصلاح است.

تعرفه هایی مانند فلزات رنگی، محصولات پتروشیمی، قیر و گاز مجاز به انجام این فرآیند نیستند و الزاماً باید از طریق مرکز مبادله با نرخ ۷۲ هزار تومان عرضه شوند. برای گروه دوم، عرضه با نرخ ۹۷ هزار تومان انجام شد و فروش نیز صورت گرفت.

در این زمینه، نیازی به ورود بانک دیده نمی شود. در دهه ۸۰، در فرآیند گشایش اعتبار اسنادی، بانک گشاینده اعتبار نقش ضامن را ایفا می کرد و بانک فروشنده با ما طرف حساب بود. اما در شرایط فعلی، واردات کالا از طریق حواله و با استفاده از منابع مالی شخصی انجام می گیرد و بانک ها نقشی در این فرآیند ندارند.

کد ساتا در شرایط فعلی واقعاً زائد به نظر می رسد. پس از ثبت سفارش و پایان صف تخصیص ارز، واردکننده ۳۰ روز فرصت دارد تا نسبت به خرید ارز اقدام کند. پس از نهایی شدن خرید، امکان ایجاد ابزار پرداختی در سامانه فراهم می شود. در ادامه، منشاء ارز تعیین شده و اسناد مربوط به برنامه ثبت می گردد. تنها پس از طی این مراحل، امکان صدور کد ساتا وجود دارد.

در صورتی که این فرآیند به طور کامل انجام نشود، صدور کد ساتا از سوی ما امکان پذیر نخواهد بود. بنابراین، منشأ مشکل کد ساتا مربوط به بانک عامل نیست، بلکه به عدم تکمیل مراحل پیش نیاز در سامانه بازمی گردد.

پیشنهاد ما به صورت شفاف این است که افرادی که درخواست تأمین ارز ندارند، بتوانند نوع درخواست تخصیص خود را به حالت «بدون انتقال ارز» تغییر دهند. در این صورت، ما آمادگی داریم گواهی ثبت آماری را صادر کنیم تا این افراد بتوانند نسبت به ترخیص کالای خود اقدام نمایند.

ترجیحاً در این فرآیند نیازی به معرفی به بانک نیز وجود نداشته باشد و متقاضیان از تشریفات مربوط به صف تخصیص ارز، دریافت کد رهگیری و صدور کد ساتا معاف شوند. این اقدام می تواند موجب تسهیل فرآیند واردات برای گروهی از فعالان اقتصادی شود که نیازی به ارز دولتی ندارند و مایل اند با منابع ارزی شخصی خود کالا وارد کنند.

وظیفه ذاتی بانک مرکزی، نظارت و اطلاع از تراز پرداخت های ورودی و خروجی ارز و کالا است؛ این سازوکار توسط خود ما طراحی و پیاده سازی شده و ارتباطی با موضوع تحریم ها ندارد.

بر اساس اعلام وزارت صنعت، معدن و تجارت، کالاها دارای اولویت بندی شده اند و این امر موجب معطلی های چندماهه برای تولیدکنندگان شده است؛ در حالی که هیچ گونه توجیه منطقی برای تأخیر در واردات مواد اولیه آن ها وجود ندارد.

در خصوص صدور کد ساتا، به محض آنکه اسناد مربوطه به ما تحویل داده شود، معامله اسناد انجام گیرد و مشتری منشأ ارز را اعلام نماید، کد ساتا صادر می گردد. در مواردی که اظهار کالا به دلیل عدم دریافت کد ساتا متوقف شده باشد، ما آمادگی داریم کد ساتا را زودتر صادر کنیم و این اقدام هیچ گونه منع قانونی ندارد.

شهرام عارفی؛ کارشناس مسئول بازرگانی خارجی صمت استان: در شرایط کنونی، ما نیز از وضعیت موجود رضایت نداریم و حجم مشکلات و وظایف ما به طور قابل توجهی افزایش یافته است. تمامی موضوعاتی که امروز در این جلسه مطرح شد، در چارچوب «موانع غیرتعرفه ای» از منظر سازمان جهانی تجارت (WTO) قرار می گیرد و اعمال آن ها ممنوع است. به عبارت دیگر، در صورتی که عضو این سازمان بودیم، مجاز به ایجاد مجوزها و موانع متعدد نبودیم.

در خصوص بهینه سازی، می توانستیم پیشنهاد دهیم که ۸۰ درصد از سهمیه ها به واردکنندگان پیشین و بر اساس سهام موجود تخصیص یابد و ۲۰ درصد باقی مانده به واردکنندگان جدید اختصاص داده شود. همچنین می توانستیم مهلتی تعیین کنیم تا در صورت عدم استفاده واردکننده قبلی از سهمیه خود، افراد بعدی بتوانند از آن بهره مند شوند. (در اغلب موارد، یکی دو شرکت سقف واردات را تکمیل کرده اند و در نتیجه، کد تعرفه برای واردکنندگان بعدی بلااستفاده می شود).

در سطح استان، صادرات و تولید به شدت به واردات وابسته است. نکته دیگری که باید مورد توجه قرار گیرد این است که در هر حوزه ای که با مشکل مواجه می شویم، بدون فراهم سازی زیرساخت های لازم، اقدام به راه اندازی یک سامانه جدید می کنیم.

در نهایت، موضوع تکنرخی شدن ارز، در صورت تحقق، می تواند بسیاری از مشکلات موجود را برطرف سازد. طولانی شدن روند حل مسائل نیز ارتباط مستقیمی با همین عوامل دارد.

محمد امیر میران؛ عضو هیئت مدیره انجمن کارگزاران گمرکی استان: در گذشته، حتی در شرایطی که اسناد یا مدارک لازم در دسترس نبود، اظهارنامه‌ها وارد فرآیند ارزیابی می‌شدند و تمامی مراحل مربوطه تا حصول نتیجه نهایی طی می‌گردید. با توجه به این سابقه، پیشنهاد می‌شود گمرک جمهوری اسلامی ایران بررسی نماید که آیا امکان ایجاد یک آیکون یا گزینه مشخص در سامانه «در جریان ارزیابی» وجود دارد تا اظهارنامه‌ها بتوانند ثبت و پیگیری شوند، به گونه‌ای که فرآیند اظهار تا مرحله نهایی، یعنی اخذ کد ساتا، به صورت کامل طی شده و موضوع اظهار به طور کامل حل و فصل شود. با توجه به اینکه سامانه جامع تجارت در برخی موارد به دلایل نامشخص با سامانه گمرک جمهوری اسلامی ایران به صورت برخط ارتباط برقرار نمی‌کند، فرآیند تمدید پروانه اشتغال کارگزاران گمرکی در سامانه با اختلال مواجه شده و این موضوع موجب بروز مشکلات جدی در روند فعالیت ایشان گردیده است.	
۱. آزادسازی سیاست‌های ارزی: پیشنهاد تغییر نوع تخصیص ارز به «بدون انتقال ارز» برای واردکنندگانی که با منابع شخصی اقدام می‌کنند؛ همراه با حذف مراحل بانکی و صدور مستقیم گواهی ثبت آماری جهت تسهیل ترخیص کالا. ۲. در بحث بهینه‌سازی، پیشنهاد تخصیص ۸۰٪ سهمیه واردات به واردکنندگان فعال بر اساس سوابق و سهام موجود، و ۲۰٪ به واردکنندگان جدید؛ همراه با تعیین مهلت مصرف و امکان انتقال سهمیه‌های بلااستفاده به سایر متقاضیان ۳. پیشنهاد صدور مجوز واردات در مقابل صادرات خود؛ راهکاری برای تسهیل تجارت و بهره‌مندی فعالان اقتصادی از منابع ارزی شخصی ۴. لزوم عدم تفکیک سیاستی میان واحدهای تولیدی و شرکت‌های بازرگانی تأمین‌کننده؛ با توجه به نقش گسترده بازرگانان در خدمت‌رسانی به صدها واحد تولیدی ۵. پیشنهاد تدوین دستورالعمل مشترک برای تحویل امانی کالا در صورت عدم تخصیص ارز؛ با همکاری گمرک، وزارت صمت و بانک مرکزی و امکان ارائه وثیقه توسط صاحب کالا ۶. پیشنهاد اخذ دستور موقت از دیوان عدالت اداری برای الزام بانک‌ها به تعیین بازه زمانی تخصیص ارز یا صدور مجوز تحویل کالا توسط گمرک، و در صورت تأخیر بیش از ۳۰ روز، کالا با تعهد یا وثیقه تحویل داده شود. ۷. ایجاد دسترسی وزارت صمت به سامانه جامع تجارت، سامانه گمرک و سامانه بانک مرکزی، به منظور نظارت و اطلاع از فرآیند تخصیص ارز و رفع تعهدات ارزی.	پیشنهادهای
• ماده ۸ قانون مقررات صادرات و واردات • تبصره ۳ الحاقی به ماده ۷ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، مصوب ۱۴۰۰/۱۱/۱۰ • قانون امور گمرکی • ماده ۲ قانون بهبود کسب و کار • ماده (۱۱) قانون بهبود کسب و کار بند (الف)	فهرست مستندات و مدارک پشتوانه